MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI

MAGISTRAT DR. ANTHONY ELLUL

Seduta tat-2 ta' Ottubru, 2007

Citazzjoni Numru. 28/1988/1

Michael Camilleri bhala legittimu rapprezentant ta’ ibnu minuri Wayde Camilleri, u b’nota prezentata fl-14 ta’ Gunju 1990 l-imsemmi Wayde Francis Camilleri assuma l-atti tal-kawza f’ismu proprju peress li sar maggorenni.

vs

Id-Direttur ta’ l-Edukazzjoni u t-Tabib Principali.

Likwidazzjoni ta’ danni mgarrba mill-attur b’rizultat ta’ incident li sehh f’Ottubru 1986 fi skola ta’ snajja’ filwaqt li kien qieghed jahdem fuq magna ta’ vettura waqt lezjoni.

Permezz ta’ sentenza moghtija mill-Qorti ta’ l-Appell fl-1 ta’ Dicembru 2006, il-Qorti rriformat sentenza moghtija minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-1 ta’ April 2003 u li permezz taghha fost’affarijiet ohra ddikjarat li l-konvenut Direttur ta’ l-Edukazzjoni responsabbli ghad-

danni sofferti mill-attur bhala konsegwenza ta' l-incident meritu tal-kawza u laqghet it-tielet eccezzjoni sollevata mill-konvenut Tabib Principali tal-Gvern in kwantu *"….it-talbiet tal-attur kwantu diretti kontra l-esponent, huma nfondati fil-fatt u fid-dritt stante illi d-danni allegatament sofferti ma gewx kawzati fuq responsabbilta' tal-konvenut u ghalhekk ma jirrispondix ghalihom"*[1]. Il-Qorti ta' l-Appell irremettiet l-atti quddiem din il-Qorti sabiex jitkompla s-smiegh tal-kawza.

Il-kaz jittratta dwar incident li sehh fit-8 ta' Ottubru 1986 waqt lezzjoni fl-iskola tas-Snajja ta' Victoria, Ghawdex meta l-attur wegga' waqt li kien qieghed jaghmel ezercizzju fuq magna ta' vettura. Mill-provi jirrizulta li dahlet bicca hadida f'ghajnejn l-attur. Fit-22 ta' Frar 1988 l-attur ipprezenta citazzjoni sabiex il-konvenuti jigu dikjarati responsabbli ghall-incident li fih l-attur sofra debilita' permanenti u sabiex il-Qorti tillikwida d-danni u tikkundanna lill-konvenuti jhallsu d-danni hekk likwidati.

Wara s-sentenza moghtija mill-Qorti ta' l-Appell fl-1 ta' Dicembru 2006, fadal issa li ssir il-likwidazzjoni tad-danni sofferti mill-attur in kwantu l-Qorti ta' l-Appell rrimettiet l-atti quddiem l-ewwel Qorti ghal fini ta' likwidazzjoni ta' danni.

Permezz tal-verbal tas-seduta tat-3 ta' Mejju 2007, il-kawza giet differita ghas-seduta tal-lum ghas-sentenza fuq dan il-kap.

Il-Qorti rat l-atti tal-kawza kollha nkluzi r-rapporti tal-perit legali (fol. 124-163) u tal-perit mediku (fol. 314) kif ukoll in-noti li gew skambjati bejn il-partijiet.

Ikkunsidrat:

1. Ikun floku jekk fil-qasir jigu rikapitolati l-fatti ta' dan il-kaz li ilu pendenti quddiem il-Qrati 'il fuq minn ghoxrin (20) sena.

---

[1] Fol. 15.

(a) L-attur kien student fl-iskola tas-Snajja ta’ Victoria, Ghawdex.
(b) Fit-8 ta’ Ottubru 1986 l-attur wegga’ meta bicca hadida taret u laqtitlu ghajnejh b’rizultat li sofra griehi. Fid-data ta’ l-incident l-attur kellu sittax-il sena u kien qieghed fit-tieni sena ta’ kors ta’ tlett snin sabiex igib il-kwalifiki ghal *motor mechanic*. Dakinhar kien qieghed izarma u jerga’ jarma gear box, u fil-hin li sehh l-incident kien qieghed isammar b’martell tal-hadid. Il-martell uzah biex idahhal *shaft* tal-*gear box*.
(c) L-ghalliem kien Emmanuel Grech u mill-provi rrizulta li kien illarga ghal xi hin mill-klassi u mar f’kamra ohra fejn kien qieghed isir xi xoghol minn haddiema tad-Dipartiment tax-Xogholijiet. F’dan l-intervall gara l-incident. Irrizulta li l-istudenti ma kellhomx taghmir ta’ sigurta’.
(d) B’rizultat tal-griehi li garrab f’dan l-incident, l-appellant sofra makkjatura fil-*cornea* u tnaqqsitlu l-vista.
(e) Fir-rapport imhejji mill-perit mediku Dr. Mario Tabone datat 11 ta’ Settembru 1995, jinghad:- *“This patient was hammering at school in 1986 when he sustained a penetrating injury of Left Eye. He had an operation to remove metallic foreign body and a subsequent intervention to deal with a cataract. On examination (7/6/1994): The right eye is normal with visual acuity of 6/6. The left eye is aphapkic (i.e. without a lens), has an eccentric pupil, with an anterior synechiae and there seems to be macular puckering. The patient has no binocular vision. The left eye can only correct to 6/60 with approximately + 10 D.S. The central vision of the left eye is severely damaged. Disability 30%”*[2].
(f) Fir-rigward tad-danni, il-perit legali Dr. Alfred Grech illikwida s-somma ta’ tletin elf lira Maltija (Lm30,000) bhala danni[3]. Bhala gwida l-perit legali ghamel il-kalkoli tieghu fuq paga ta’ disgha u erbghin lira Maltija (Lm49) fil-gimgha u rata ta’ debilita’ ta’ tletin fil-mija (30%). Fir-rigward ta’ multiplier ha perjodu ta’ erbghin (40) sena.

2. Ghal dak li jittratta spejjez li setghu saru mill-attur minhabba l-griehi li garrab fl-incident, ma tressqu l-ebda

[2] Fol. 314.
[3] Fol. 162.

provi. Fin-nota ta' sottomissjonijiet prezentata fit-28 ta' Mejju 2007 (fol. 485) l-attur iddikjara: *"illi dwar il-kwistjoni ta' danni l-esponenti jixtieq biss jirrimarka li bhala damnum emergens ma hemm xejn stante li kaz gara tant snin ilu"*.

3. **Multiplier**:- Fir-rigward tal-multiplier, ikun floku li jittiehed perjodu ta' hamsa u tletin (35) sena. Sabiex waslet ghal dan il-perjodu l-Qorti qieset l-osservazzjonijiet li saru mill-Qorti ta' l-Appell fil-kawza fl-ismijiet **Darren Sammut vs Eric Zammit** deciza fit-3 ta' Dicembru 2004, fejn fost'affarijiet ohra l-Qorti qieset ukoll il-fatt li ghalkemm irrizulta li l-attur kien milqut minn dizabilita' ta' natura permanenti bhala rizultat ta' l-incident, *"ma jidhirx li din id-dizabilita' b'xi mod effettwat avversament sew l-introjtu tieghu kif ukoll l-avvanz fil-karriera tieghu…. Lanqas ma jirrizulta li d-dizabilita' ser tizdied fil-futur – bhal per ezempju meta jkun hemm griehi fil-ghadam li jaghti lok ghall-artrite prekoci jew progressiv – b'mod li tista' tfixkel l-kapacita' lavorattiva ta' l-attur"*. F'dik il-kawza l-attur kellu sbatax (17) il-sena meta gara l-incident. L-Ewwel Qorti kienet ghamlet il-kalkoli fuq multiplier ta' 44 sena, mentri l-Qorti ta' l-Appell stabbilit multiplier ta' 35 sena. Insenjament li l-Qorti ma tarax ghalfejn m'ghandux japplika wkoll ghal dan il-kaz mehud in konsiderazzjoni li c-cirkostanzi li ssemmew mill-Qorti ta' l-Appell jirrizultaw wkoll fil-kaz tal-lum.

4. **Grad ta' Debilita'**:- Fir-rigward tal-grad ta' dizabilita', il-perit mediku rrelata li l-attur qieghed ibaghati minn debilita' ta' tletin fil-mija (30%) minhabba l-griehi li garrab f'ghajnejh ix-xellugija[4]. Il-Qrati taghna kellhom okkazzjoni sabiex jittrattaw kazijiet simili. Jidher li huwa accettat li t-telf komplet ta' vista ta' ghajn wahda jgib mieghu debilita' fi grad ta' hamsa u ghoxrin fil-mija (25%) ghalkemm hemm ukoll sentenzi li f'tali cirkostanzi r-rata ta' debilita' ghandha tkun ta' tnejn u ghoxrin punt hamsin fil-mija (22.5%)[5]. Fil-kaz odjern ma jirrizultax li bil-griehi li garrab

[4] 314.

[5] Ara per ezempju f'dan is-sens sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Onor. Imhallef J. Said Pullicino) **Paul Xuereb noe vs Emanuel Xuereb proprio et noe** tal-5 ta' Ottubru, 1995; Prim'Awla tal-Qorti Civili (Onor. Imhallef Noel Arrigo) **Joseph Cini vs George**

f'ghajnejh ix-xellugija, l-attur tilef il-vista tal-ghajn. Skond it-tabib Dr. Richard Soler[6], *"nuccali ma nistghux naghmlulu ghaliex il-qawwa tal-lenti tfixkllu l-ghajn it-tajba u ghalhekk prezentement il-vista mill-ghajn affettwata tilhaq biss, sal-ghadd tas-swaba cioe' distanza ta' metru minghajr in-nuccali. Din hija xi haga permanenti u ma tiggravax[7] ruhha"*. Sfortunatament, fir-rapport tal-perit mediku ma jinghadx kif wasal biex jiffissa debilita' permanenti ta' tletin fil-mija (30%). Il-Qorti qeghda tifhem, partikolarment mix-xhieda ta' Dr. Richard Soler li mill-ghajn ix-xellugija l-attur (bla nuccali) jista' jara mill-vicin biss. Ma jirrizultax jekk il-perit mediku ghamilx uzu mill-formola stabbilta fis-sentenzi fuq citati u li tintuza meta wiehed isofri debilita' permanenti f'ghajnejh. Wiehed ghandu suppost jasal f'punt fejn jasal biex jara x'konsegwenzi tali debilita' ggib fuq dak li jissejjah bhala *"individual industrial efficiency"*[8]. Il-kawza fl-ismijiet **Darren Sammut vs Eric Zammit** deciza mill-Qorti ta' l-Appell fit-3 ta' Dicembru 2004, kienet ukoll tittratta debilita' f'wahda mill-ghajnejn tal-attur. Il-konvenut kien ikkontesta l-grad ta' dizabilita' fuq il-fatt li ma ntuzatx il-formola accettata mill-gurisprudenza. Il-Qorti tal-Appell kellha dan xi tghid:- *"….ir-rapport tal-esperti medici addizzjonali ma jispecifika ebda mod kif l-istess esperti waslu ghall-konkluzjoni taghhom fir-rigward tal-percentwali ghall-ocular disability. Mhux eskluz ghalhekk li dawn setghu, fil-konsiderazzjonijiet taghhom, hadu konjizzjoni ta' dak li qed isostni l-konvenut. Kien jispetta lill-istess konvenut li f'dak l-istadju jeskuti lill-periti addizzjonali biex jaccerta ruhu dwar is-sistema xjentifika uzata minnhom. F'dan l-istadju dan l-ilment jidher li huwa tardiv"*. Argumenti li jidher li japplikaw fil-kaz tal-lum. Madankollu, gialadarba

---

Wells et noe deciza fid-29 ta' Mejju 2001; Prim'Awla tal-Qorti Civili (Onor. Imhallef Tonio Mallia) **Patrick Bezzina et noe vs Il-Ministru tal-Edukazzjoni u Rizorsi Umani** tal-20 ta' Ottubru 2005. Fil-kawzi **Joseph Abela vs Martin Spagnol** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Onor. Imhallef J. Said Pullicino) fit-30 ta' Marzu 1993 u **Anthony Portelli vs Charles Galea et** deciza mill-istess Qorti fl-1 ta' Ottubru 1996, it-telf tal-vista minn ghajn wahda gie stabbilit f'22.5%.

[6] Fol. 239.

[7] Ara fol. 263 a tergo.

[8] *"Stabbilit illi t-telf tal-vista ta' ghajn wahda ma timportax awtomatikament ir-riduzzjoni bin-nofs tal-kapacita' ghax-xoghol tal-individwu, hu sewwa li jigu segwiti l-awturi awtorevoli in materja li hassew il-htiega ta' weighted average f'dawn ic-cirkostanzi. Iwasslu ghall-formola matematika li segwew il-periti addizzjonali"* (**Joseph Abela vs Martin Spagnol** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fit-30 ta' Marzu 1993).

jirrizulta li l-attur ghadu jara mill-ghajn li ghandha debilita' permanenti u applikati l-kriterji tal-gurisprudenza, ir-rata ta' dizabilita' m'ghandix tkun dik ta' 30% u ghalhekk il-Qorti ser tirrevediha. Il-Qorti qeghda tirrevedi r-rata ghall-persentagg ta' sbatax fil-mija (17%), mehud in konsiderazzjoni li l-gurisprudenza ffissat rata ta' 22.5% jew 25% ghal telf ta' vista f'ghajn wahda meta l-ghajn l-ohra tkun tajba (kif jirrizulta li hu f'dan il-kaz).

5. **<u>Lump sum Payment</u>**:- Mid-data ta' l-incident (8 ta' Ottubru 1986), tista' tghid li ghaddew wiehed u ghoxrin (21) sena. Ghalhekk fuq l-iskorta tal-gurisprudenza m'hemmx lok li jsir tnaqqis ghal *lump sum payment*[9].

6. **<u>Introjtu</u>**:- Mill-provi ma jirrizultax li l-griehi li garrab l-attur f'ghajnejh ix-xellugija effettwatu b'mod negattiv fil-kapacita' ta' dhul. Madankollu, il-Qorti ta' l-Appell fil-kawza fl-ismijiet **A. Zerafa et vs J. Sacco et** deciza fl-1 ta' Dicembru 2006 iddikjarat:-*"din il-Qorti ma thoss li ghandha xi zzied ma' dak li qalet l-ewwel Qorti dwar id-dritt ta' kumpens meta ma jkunx hemm dizabilita` funzjonali billi llum huwa generalment rikonoxxut li kull dizabilita`, anke jekk fl-apparenza ma ghandha ebda effetti fuq il-kapacita` lavorattiva ta' dak li jkun, xorta wahda hemm dritt ta' kumpens billi qatt ma jista' jigi eskluz l-effett dirett jew indirett fuq tali potenzjal. F'dan is-sens din il-Qorti tikkondividi l-konkluzzjoni ta' l-ewwel Qorti li d-danni likwidati ma humiex ta' natura morali izda jirriflettu r-realta`*

---

[9] Ara f'dan is-sens **Mark Caruana vs Grazio sive Horace Camilleri** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fil-5 ta' Ottubru 1993; **Emanuel Agius vs Mario Borg** deciza mill-Qorti ta' l-Appell fit-22 ta' Novembru, 1995; **Arthur Bonello nomine vs James Camilleri et**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (JSP) fit-13 ta' Jannar 1998 (incident kien sehh 10 snin qabel u ghalhekk il-Qorti ddikjarat li kien opportun li ma jsir ebda tnaqqis ghal-lump sum payment); **Anthony Borg nomine vs Jesmond Bugeja**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (JSP) fil-5 ta' Ottubru 1992: *"Il-gurisprudenza recenti, gia affaccjata minn din il-Qorti kif presjeduta f'kazi ohra, hi fis-sens li dan it-tnaqqis hu gust li ma jsirx meta jkunu ghaddew hafna snin minn meta sar l-incident sakemm ikun gie finalment determinat il-kumpens dovut. Kien gie hekk deciz in parte biex jovvja ghall-fatt li ma jiddekorrux imghax fuq ammont da liquidarsi"*;; **Mary Ciappara et vs Anthony Farrugia**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (JSP) fil-15 ta' Dicembru 1993; **Silvio Cassar vs Crocefisso Gauci**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (JSP) fil-11 ta' Jannar 1993; **Paul Bajada vs Andrew Farrugia**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (JSP) fil-5 ta' Ottubru 1994; **Edwin Zammit vs Joseph Coppola**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (JSP) fil-5 ta' Ottubru 1994; **Joseph Abela vs Martin Spagnol**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (JSP) fit-30 ta' Marzu 1993; ara wkoll **Turner vs Agius** deciza mill-Qorti ta' l-Appell fit-28 ta' Novembru 2003.

tas-sitwazzjoni tad-danneggjat". Hekk ukoll fil-kawza fl-ismijiet **Michael Balzan vs Lawrence Ciantar noe** deciza mill-Qorti ta' l-Appell fis-17 ta' Frar 2006 gie osservat: *"Il-Korporazzjoni appellanti tilmenta wkoll mill-fatt li d-dizabilita` permanenti li sofra l-attur appellat ma kellha l-ebda impatt fuq il-qliegh tieghu in kwantu mill-provi rrizulta li sab impjieg full-time li rrendilu hafna iktar minn dak likien jaqla' fil-mument ta' l-incident. Dan il-fatt fih innifsu ma jfissirx li l-appellat m'huwiex intitolat li jitlob hlas ta' kumpens. Fil-kawza* ***Edgar Gatt v. Oliver Theuma*** *deciza mill-Qorti ta' l-Appell fis-27 ta' April 1987, inghad:- "…. Il-fatt li min isofri lezjoni jkompli jahdem, sija pure fl-impjieg li kellu qabel l-incident… ma jipprekludihx li jiehu danni meta huwa bhala konsegwenza ta' l-incident kien sofra dizabilita` permanenti. Dik id-dizabilita` permanenti tista' dejjem tkun ta' xkiel ghalih fil-futur li jimmiljora l-posizzjoni finanzjarja tieghu, u kwindi ghal din ir-raguni huwa intitolat ghad-danni li jista' jsofri bhala konsegwenza taghha".* Bl-istess mod fis-sentenza tal-istess Qorti moghtija fil-kawza fl-ismijiet **Emanuel Galea vs Pierre Scicluna** deciza fit-13 ta' April 2007, dan il-principju rega' gie kkonfermat. Il-Qorti ssottolinejat li jekk ma takkoljix it-talba ta' danni minhabba li l-incident ma jkunx effettwa l-introjtu tal-vittma, *"kif irriteniet din l-Qorti (diversament komposta) "[i]l-ligi taghna diga` ma taghti l-ebda kumpens ghad-danni morali f'kazijiet bhal dawn u cioe` ma taghti l-ebda kumpens ghall-ugiegh u skumditajiet li min isofri debilita` permanenti necessarjament jghaddi minnhom. Lanqas tipprospetta kumpens ghal dak li jirrigwarda n-nuqqas tal-kwalita` ta' hajja li min ikollu debilita` permanenti necessarjament ikollu jghaddi minnha"*[10]*. B'hekk il-Qorti tkun qieghda twettaq ingustizzja fir-rigward ta' l-appellat jekk ma' tatihx kumpens adegwat ghad-dannu li sofra"* (ara wkoll sentenzi fuq l-istess linja li din il-Qorti ghamlet riferenza ghalihom fis-sentenza tas-26 ta' Lulju 2007 moghtija fil-kawza **Michael Camilleri vs Anthony Portelli**).

Kazijiet ohra huma **Susan Davies et vs Anthony Galea** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Imhallef Noel Arrigo)

---

[10] Estratt mis-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell moghtija fil-kawza fl-ismijiet **Joseph Attard vs Carmelo D'Amato** deciza fit-22 ta' Ottubru 2002.

fl-10 ta' Ottubru 1997 u **Joseph Caruana vs Joseph Gafa** deciza fid-29 ta' Mejju 1998 mill-istess Qorti, fejn ukoll intlaqghet talba ghall-hlas ta' danni minkejja illi d-danneggjat kien kompla b'xogholu u ma sofra l-ebda telf fil-qliegh tieghu. F'dawn iz-zewg sentenzi l-Qorti esprimiet il-perplessita' taghha dwar dak li jinghad fil-ligi u l-interpretazzjoni li kienet qeghda tinghata mill-Qrati u ma naqsitx milli tikkritika s-sistema li kienet qeghda tigi addottata, ghalkemm waslet ghall-konkluzjoni li *"fl-izvilupp prezenti tal-gurisprudenza taghna huwa forsi necessarju li l-bzonn ta' certezza u nuqqas ta' ambigwita' jimponu teorija li tezigi li kull tip ta' disabilita' permanenti twassal ghat-telf futur fil-proporzjon tal-percentagg taghha"*. Fil-fehma tal-Qorti hu floku li jigu ntrodotti emendi fil-ligi (Artikolu 1045 tal-Kodici Civili) sabiex din tkun tirrifletti ahjar l-interpretazzjoni li qeghda tinghata mill-Qrati f'kazijiet ta' din ix-xorta.

Ghal dak li jittratta likwidazzjoni ta' danni, certament li f'dan il-kamp *"il-kwantifikazzjoni tad-danni hija f'latitudini wiesa' imhollija fid-diskrezzjoni tal Qorti, tenut kont tac-cirkostanzi kollha tal-kaz, u ghalkemm certi principji ghandhom jezistu, u fil-fatt jezistu ghas-soluzzjoni tal-istess, dawn certament ma humiex assoluti, u l-Qorti zgur li ma hijiex obbligata li tapplika l-istess, specjalment meta ir-rizultat tal-applikazzjoni taghhom ma jwassalx ghall-kumpens reali u adegwat"* (**Paul Bottone et vs Rita Saliba et** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili[11] fis-7 ta' Jannar 2003).

Permezz ta' digriet moghti fid-9 ta' Lulju 2007 (fol. 488), il-Qorti ssospendiet il-prolazzjoni tas-sentenza u ordnat lill-attur sabiex iressaq provi dokumentarji tad-dhul tieghu ghal kull sena mid-data li sehh l-incident (8 ta' Ottubru 1986) sal-lum.

Fis-seduta tas-26 ta' Settembru 2007 l-attur ipprezenta dokumenti (AE1-AE23) minn fejn jirrizulta li l-introjtu gross li kellu matul is-snin kien hekk:-

---

[11] Imhallef Raymond Pace.

1989- 719.24 2000- 4,225

1990 – 1031.14,5 2001 - 7,841.60
1991 – 1188.83,7 2002 - 6,116.19
1992 – 1306.17,9 2003 - 6,317.63,2
1993 - 3,674.55,2 2004 – 6,491.56,2
1994 - 2,854.24,8 2005 – 6,636.17,3
1995 - 3,195.84 2006 – 6,663.74,5
1996 – 3,286
1997 – 3,676.86,6
1998 – 3,976
1999 – 4,253.38,6

Matul is-snin 2003 sa 2006, l-attur kellu dhul iehor minn xoghol *part-time* li jaghmel (Dok. AE9 – AE12). Id-dhul nett kien ta' Lm480 ghas-sena 2003, Lm518 ghas-sena 2004, Lm472 ghas-sena 2005 u Lm 291 ghas-sena 2006[12].

Il-gurisprudenza hi fis-sens li m'ghandux isir tnaqqis ghal taxxa (P.A.Y.E) jew kontribuzzjonijiet tas-sigurta socjali meta ssir il-likwidazzjoni ta' danni ghat-telf ta' qliegh futur. F'dan is-sens huma per ezempju s-sentenzi:

- **Carmela Muscat proprio et nomine vs Francis Schembri et** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Imhallef M. Caruana Curran) fis-27 ta' Jannar 1972;

[12] Fil-kawza fl-ismijiet **Anthony Galea vs Giovanna Antida Pace** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Imhallef G. Caruana Demajo) fl-10 ta' Ottubru 2006, fil-kalkolu tal-*lucrum cessans* il-Qorti nkludiet qliegh minn sahra. Ara wkoll f'dan is-sens sentenza moghtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Imhallef David Scicluna) fil-kawza fl-ismijiet **Pacifico Fenech vs William Ronald Murphy** deciza fit-3 ta' Ottubru 2003. Imbaghad fil-kawza **Joseph Cini vs George Wells et nomine** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Imhallef N. Arrigo) il-Qorti hadet ukoll in konsiderazzjoni l-*weekly shift* allowance li kien jircievi d-danneggjat. Fil-kawza fl-ismijiet **Vincent Debrincat et vs Mary Rose Vella et** deciza mill-Qorti ta' l-Appell fl-24 ta' Marzu 1992, il-Qorti kienet propensa li l-qliegh ikun jinkludi l-qliegh minn xoghol barrani li kien jaghmel id-danneggjat apparti x-xoghol normali, ghalkemm f'dak il-kaz il-Qorti kkonkludiet li d-danneggjat ma kienx ressaq provi sodisfacenti li kien qieghed jaghmel dak it-tip ta' xoghol.

- **Michael Caruana vs Raloph sive Raphael Farrugia** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Imhallef C. Scicluna) fit-23 ta' Novembru, 1983;
- **Avukat Dr. Giovanni Bonello noe vs Tarcisio Gatt** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Imhallef J. Anastasi) fil-31 ta' Lulju 1980;
- **Maria Pace proprio et nomine vs Joseph Abela** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Imhallef Frank G. Camilleri) fil-21 ta' Mejju 1993.

Fl-ewwel sentenza l-Qorti osservat li ghandha biss il-kompitu li tillikwida d-danni ghat-telf ta' qliegh futur u mhux *"…taghmilha ta' speci ta' tax collector bir-rizultat li tiffavorixxi d-debitur tad-danni u taggrava lid-danneggata, in kwantu l-ewwel wiehed jigi jhallas inqas milli ghandu proprjament jigi likwidat u t-tieni wiehed, ghall-bzonn, ikun irid jerggha jaraha mad-Dipartiment tat-Taxxi Interni, bil-possibilita' li jkun gie qiesu hallas it-taxxa darbtejn, darba lid-debitur u darb'ohra, fuq is-somma gia' minorata, lill-Gvern. Fi kwalunkwe kaz l-income tax ghandha tithallas lill-Gvern u mhux lid-debituri ta' obbligazzjonijiet civili u l-kalkolu taghha jista jiddependi fuq diversi cirkostanzi, fir-rapport intern bejn il-Gvern u d-danneggat, li l-Qorti ma tkunx taf xejn fuqhom, u ghalhekk il-Qorti lanqas m'ghandha biss tesprimi opinjoni, fuq haga li mhix ta' kompetenza taghha"*.

Din il-kwistjoni qamet ukoll fil-Qrati Inglizi u hemm fehmiet divergenti. Fil-kawza **M'Daid vs. Clyde Navigation Trustees**, Lord Sorn esprima l-fehma li ghal fini ta' likwidazzjoni ta' danni biex tinjora l-aspett tat-taxxa ma jkun xejn ghajr li tagixxi b'mod li ddeskrivieh *"out of touch with reality"*. Spjega li *"It seems to me that, when you get a liability to which all earnings are subject and which depends not upon circumstances peculiar to the individual but upon a general law of the land universal in its application, it would be wrong to ignore the existence of that liability"*.

Fis-sentenza moghtija mill-House of Lords fil-kawza *British Transport vs Gourley*[13] li wkoll kien kaz ta' danni fuq il-persuna, gie kkonfermat li *"…the likely incidence of taxation must be taken into account in assessing damages for lost earnings. The plaintiff will therefore only be awarded a sum representing his gross pre-tax income….. In Cooper v Firth Brown Ltd it was held that the Gourley principle also applied in respect of the plaintiff's social security contributions, and that a sum representing these too should be taken into account"* (*The Modern Law of Negligence*, R. A. Buckley, Butterworths, 1993 pagna 165).

Fis-sentenza diga' citata fl-ismijiet **Darren Sammut vs Eric Zammit,** il-Qorti addottat sistema ta' kalkolu innovattiv fir-rigward ta' telf ta' qliegh ghal dawk is-snin li jkun diga' ghaddew mid-data ta' l-incident. Sistema li din il-Qorti taqbel maghha u ser tapplika. F'dik is-sentenza l-Qorti ta' l-Appell, filwaqt li rriformat is-sentenza moghtija mill-ewwel Qorti, iddikjarat li bejn id-data ta' l-incident (1995) u sena 2000 l-introjtu kien wiehed stabbilit; *"**Hawn ghalhekk mhux si tratta ta' kalkolu fittizzju progettat fil-futur, izda certezza u konsegwentement ghaz-zmien li l-introitu ta' l-attur kien maghruf u cioe` bejn in-1995 u it-2000, bla pregudizzju ghal 'lucrum cessans' futur, l-attur ghandu jigi kompensat bir-rata ta' 18% tal-introitu kollu ghall-perjodu in kwistjoni**; u cioe` 18% tas-somma globali ta' LM19,124.74 ekwivalenti ghas-somma ta' LM3,442.45 – dana kontra s-somma ta' LM4,800 li giet likwidata ghall-istess perjodu rappresentanti 18% mis-somma ta' LM27,000 li jirrapresentaw l-introitu ta' sitt snin b'rata ta' LM4,500 fis-sena. Naturalment id-29 sena l-ohra ta' kumpens ghal telf futur ma ghandhomx jigu disturbati billi hemm inkunu fil-kamp ta' incertezza u ghal dan il-perjodu ghandha tigi adottata l-figura ta' LM4,500 bhala introitu annwu ta' l-attur"* (sottolinejar tal-Qorti). Anke f'dik il-kawza parti mill-perjodu kien relatat ma' zmien li fih il-vittma kien ghadu qieghed jistudja.

[13] 8 ta' Dicembru, 1955.

Pero' din il-Qorti tqies li l-kalkolu ghandu jsir fuq id-dhul nett (mhux id-dhul gross) li kellu l-attur matul dawn is-snin kollha in kwantu ghas-snin 1987 sa 2006 m'hemm l-ebda incertezza u jirrizulta xi hlas ghamel l-attur kemm fir-rigward tat-taxxa u kontribuzzjonijiet socjali. F'dawn ic-cirkostanzi ma ghandnix l-element ta' kongettura li nsibu fejn qieghed isir *"kalkolu fittizju progettat fil-futur"* u anzi nafu b'certezza xi qliegh kellu l-attur. Dan apparti l-fatt li hu maghruf li dhul mill-impjieg hu soggett ghall-hlas ta' taxxa u hlas ta' kontribuzzjonijiet socjali, ammonti li qatt ma kien ser jircievi l-attur. Dan iktar u iktar mehud in konsiderazzjoni li kif tajjeb osservat il-Qorti ta' l-Appell fis-sentenza fuq citata, *"fl-ammont li finalment jakkorda bhala danni ghal-telf futur – dawk li fil-gergo huma maghrufa bhala 'lucrum cessans' - jipprova jimprimi sens ta' gustizzja billi mhux biss ihares lejn l-interessi tad-danneggat izda billi wkoll jittiehed in konsiderazzjoni dak li jkun kkawza d-dannu"*, iktar u iktar meta wiehed iqies li fil-kamp ta' likwidazzjoni ta' danni l-principju generali hu li *"….the plaintiff should, as nearly as possible, be put into the position he would have been in if the wrong had not occurred. A necessary corollary of this principle is that the plaintiff should not be overcompensated"* (*Assessment of Loss in Personal Injury Cases*, Lesley J. Anderson, Modern Law Review Vol. 50, No. 7 (Nov. 1987) pagna 963). Inoltre, l-Qorti tkompli ssahhah din il-fehma in kwantu f'dan il-kaz il-griehi (ghalkemm serji) li garrab l-attur ma waslux sabiex taw lok ghal xi telf ta' qliegh. Mid-dokumenti AE1-AE23 jirrizulta li d-dhul nett kien ta' wiehed u sittin elf disgha mija u tnejn u tletin elf lira Maltija u sebgha u disghajn centezmu (Lm61,932.97) ma' liema somma jrid jizdied id-dhul ghas-snin 1987 u 1988 u dhul mill-*part-time* ta' elf sebgha mija u wiehed u sittin lira Maltija (Lm1,761). Fir-rigward ta' dawn is-snin il-Qorti m'ghandhix informazzjoni u ser timxi fuq l-istess cifra ndikata ghas-sena 1989, igifieri Lm663.08 ghal kull sena. Ghalhekk ammont totali ta' hamsa u sittin elf u ghoxrin lira Maltija u tlettax-il centezmu (Lm65,020.13). Ghalhekk 17% (rata ta' debilita' permanenti) ta' dan l-ammont hu ta' **hdax-il elf u tlieta u hamsin lira Maltija u tnejn u erbghin centezmu (Lm11,053.42)**.

Jifdal imbaghad dhul ghall-hmistax (15) il-sena l-ohra li ser jigu kalkolati fuq il-bazi tal-ahhar dhul li kellu l-attur ghas-sena 2006, cjoe' ta' sitt elef sitt mija u tlieta u sittin lira Maltija (Lm6,663) u li dan jirreferi ghall-qliegh tal-futur. F'dan l-ammont hemm inkluz hlas li jirreferi ghall-*allowances*. Pero' mid-dokumenti ezebiti mill-attur jirrizulta li issa ilu s-snin jircievi *allowances*[14]. Il-Qorti lanqas mhi ser taghmel tnaqqis ghall-hlas ta' taxxa u kontribuzzjoni tas-sigurta' socjali u hi tal-fehma li jekk il-kalkolu jsir fuq din ic-cifra jkun qieghed jinzamm bilanc bejn id-drittijiet tad-danneggjat u min hu responsabbli. Hu fatt li hawnhekk qeghdin fil-kamp ta' l-incertezza pero' wara li l-Qorti qieset is-salarju u dhul iehor li kellu l-attur matul dawn l-ahhar sitt snin, hi tal-fehma li kalkolu fuq din ic-cifra jkun ekwu u gust. Ghalhekk f'dan ir-rigward l-ammont ta' danni li qeghdin jigu likwidati favur l-attur ghall-perjodu tal-hmistax (15) il-sena li fadal huma s-segwenti:- Lm6,663 x 17% x 15 sena = **sittax-il elf disgha mija u disghajn lira Maltija u hamsa u sittin centezmu (Lm16,990.65)**.

Ghalhekk l-ammont globali dovut lill-attur bhala danni hu ta' tmienja u ghoxrin elf erbgha u erbghin lira Maltija u sebgha centezmi (Lm28,044.07) [Lm11,053.42 + Lm16,990.65].

Ghal dawn il-motivi l-Qorti qeghda taqta' u tiddecidi l-kawza billi, tillikwida d-danni fl-ammont ta' tmienja u ghoxrin elf erbgha u erbghin lira Maltija u sebgha centezmi (Lm28,044.07), u tikkundanna lill-konvenut Direttur ta' l-Edukazzjoni sabiex ihallas is-somma hekk likwidata bl-imghax legali mil-lum[15].

---

[14] Fil-kawza fl-ismijiet **Carmel Debrincat vs Kemmuna Limited** deciza fit-28 ta' Settembru 2007, il-Qorti ta' l-Appell osservat li "*din il-Qorti tosserva li ghalkemm huwa minnu li dawn il-Qrati dejjem agixxew b'kawtela meta gew biex jikkonsidraw hlasijiet extra ghal fini ta' sahra ("overtime"), b'mod li ddistingwew bejn paga bazika u hlasijiet ohra ta' natura kontingenti, pero` jibqa' dejjem prezenti l-fatt **li kull kaz ghandu jigi trattat u deciz fuq dawk il-fattispecji attinenti ghalih. Hekk jirrizulta li fil-kaz in ezami, l-attur wera li huwa kien jircievi hlas ghal "overtime" fuq bazi regolari u fuq firxa twila ta' snin – f'ammonti modesti u kontenuti** – liema pretensjoni ma gietx ribattuta bi provi kontrarji mill-parti avversa. Kwindi, din il-Qorti ma tara ebda raguni l-ghala ghandha tirriforma s-sentenza kif moghtija taht dan l-aspett*".

[15] *"L-appellat issottometta wkoll illi l-appellant ghandu jigi kkundannat ihallas interessi fuq l-ammont likwidat middata ta' l-incident sad-data tal-hlas effettiv18. Madankollu, kif sottomess mill-appellant fir-risposta tieghu, ilgurisprudenza tal-Qrati taghna irriteniet kostantement li m'ghandhomx jithallsu imghaxijiet sakemm is-somma mitluba ma tigix*

Spejjez ghall-konvenut id-Direttur ta’ l-Edukazzjoni, salv ghal dawk li diga’ gew decizi.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------

likwidata. Per ezempju fis-sentenza ***Vivian Charmaine Mizzi v. Carmel Mizzi*** *deciza fit-30 ta’ Gunju, 2004 din il-Qorti qalet illi “… imghaxijiet jistghu biss jigu komputati jew akkordati in linea ta’ danni minhabba* dewmien *fl-esekuzzjoni ta’ l-obbligazzjoni meta l-oggett ta’ l-obbligazzjoni jkun hlas ta’ somma determinata. Konsegwentement kontra debitu incert jew mhux likwidu ma jistghux jiddekorru imghaxijiet.” Ghalhekk dana laggravju ma jistax jigi milqugh”* (**E. Galea vs P. Scicluna** deciza mill-Qorti ta’ l-Appell fit-13 ta’ April 2007).